



Dato:
23. januar 2015

Vår referanse:
14/02291-2FFI

Deres referanse:
14/7082 - NNO

Justisdepartementet
v/ postmottak@jd.dep.no

Kopi:
nina.nordby@jd.dep.no
kurt-arne.sandvik@jd.dep.no

Høringsuttalelse – mobilregulerte soner og jamming.

Dette er Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) sin tilbakemelding på høringsnotatet om mobilregulerte soner og jamming. Dette svaret omfatter fagområder som er relevante for det arbeidet FFI utfører for Forsvaret. Uttalelsen omfatter områdene radiokommunikasjon, elektronisk krigføring, kommunikasjonssikkerhet, i tillegg til kunnskap om den generelle teknologiutvikling og teknologiens anvendelse i Forsvaret og samfunnet. FFI anser seg ikke å ha nødvendig dybdeinnsikt i de juridiske sidene av problemstillingen. Vi tar derfor ikke stilling til om endringene bør innføres, og tilbakemeldingen er formet som problematiseringer rundt aktuelle temaer i høringsnotatet.

Innenfor følgende områder mener FFI det er spesielt viktig med forbedringer:

- 1) Mobilregulerte soner og jamming – behov for mer presise formuleringer.
- 2) Kompetansebehov ifm utvikling og realisering av mobilregulerte soner og jamming.

1 Mobilregulerte soner og jamming – behov for mer presise formuleringer

Dette omfatter et svært sammensatt fagområde. Vi anser at det begrepsapparatet og terminologien som brukes i forslaget ikke er tilstrekkelig presist. På dette området er det helt nødvendig å bruke presise og konsistente formuleringer som ikke kan mistolkes, og som dermed senere heller ikke utilsiktet kan utvides til å omfatte nye anvendelsesområder. Det går frem at det er ønskelig ikke å være for spesifikk for senere å slippe å gjøre endringer. På et område der den teknologiske utviklingen går svært raskt, vil en slik tilnærming kunne føre til stor risiko for uønsket utvikling. Dersom det likevel skal legges opp til et slikt utvidet manøvreringsrom vil dette sette enda sterkere krav til presise og konsistente formuleringer i lovteksten.

Nedenfor vises noen eksempler på formuleringer med tolkninger som kan føre til slike utfordringer:

Vedlegg: 0

Saksbehandler:
Lasse Øverlier

Postboks 25, 2027 Kjeller
Besøksadresse:
Instituttveien 20, 2007 Kjeller

Sentralbord: 63 80 70 00
Dir: 63 80 73 10
Faks: 63 80 71 15

Mil retn nr:
Org.nr: NO 970 963 340 MVA
e-post: ffi@ffi.no

1b §7b: “c) innstille eller avbryte overføring av samtaler eller annen kommunikasjon til eller fra bestemte telefoner, datamaskiner, andre bestemte kommunikasjonsanlegg eller andre anlegg som kan benyttes til sending av elektromagnetiske bølger”

Her kommer det ikke frem hvordan eller med hvilken type teknologi disse overføringene av samtaler kan avbrytes. I følge teksten i innledningen virker det som om dette kan skje kun gjennom jamming eller mobilsignaler, men dette kommer ikke frem her. Vil man for eksempel med dette gi tillatelse til å benytte cyberangrep mot datamaskiner og smarttelefoner? Installere spionprogramvare? Kunne gjennomføre logiske angrep på kommunikasjonsanlegg? Forslagets ordlyd åpner for mange uavklarte spørsmål dersom man ikke er mer spesifikk og det er jamming og radiokommunikasjon som loven skal dekke. Hvis man ønsker å åpne for annen teknologibruk bør dette komme frem av teksten.

1c §7b: “d) stenge anlegg som nevnt i bokstav c for kommunikasjon.”

Det fremgår ikke av dette hvordan man kan stenge anlegget. Her er tilsvarende argumentasjon som for punktet ovenfor gyldig. Er det tillatt å benytte cyberangrep? Et det tillatt å destruere anlegget fysisk gitt en slik ordlyd?

1a §7b: “b) sette alarmanlegg og andre tekniske innretninger som benytter elektromagnetiske bølger eller lasersignaler ut av drift i et begrenset tidsrom”

Her anbefales det å bruke en bedre formulering. Hvilke tekniske innretninger benytter ikke elektromagnetiske bølger? Dette bør detaljeres noe mer, for eksempel “til å kommunisere med”.

2 Kompetanse ifm utvikling og gjennomføring av mobilregulerte soner og jamming.

Radio- og kommunikasjonsteknologi og informasjonsteknologi utvikles svært raskt. Det samme gjelder hvordan ulike deler av samfunnet i stadig sterkere grad benytter teknologien. Det er svært kompetansekrevene å følge med på og ikke minst møte utviklingen på disse områdene i et samfunnsperspektiv.

På den ene siden vil det være krevende å utvikle et relevant og hensiktsmessig virkemiddelapparat for mobilregulerte soner. Sikkerhetsteknologi og -tjenester er under rask utvikling nettopp for å svare på utfordringene innen disse og relaterte områder. Det finnes mange ferdige produkter på markedet med muligheter for å påvirke eksisterende systemer på måter som beskrives i høringsteksten. Disse verktøyene må ofte benyttes sammen med mer spesialtilpassede verktøy og metoder. Vi vil understreke at det vil kreves svært høy kompetanse for å forstå hvordan slike verktøy og metoder kan utnyttes på en hensiktsmessig måte for å nå de mål som ønskes.

På den andre siden vil det også være svært krevende å inneha og utvikle forståelse for alle former for konsekvenser denne typen virkemidler vil kunne få for ulike deler av samfunnet. Samfunnet blir stadig mer avhengig av mobil kommunikasjon på nye måter. Dette gjelder både enkeltindivider og virksomheter. Konsekvensene av å anvende denne typen teknologi mot offentlige og private kommunikasjonstjenester vil derfor bli svært vanskelige å forutse. Det er blant annet viktig at eventuelle anvendelser er synkronisert med Forsvaret slik at Forsvarets kritiske systemer og kommunikasjon ikke påvirkes. Andre eksempler kan man se gjennom den betydelige avhengigheten av medisinsk utstyr og utstyrets avhengighet til å kunne kommunisere til varslingsentraler, både i sykehus, hjemmetjenesten, samt av personer i hjemmet og mens de er på arbeid. Det blir en økende fare for at bruk vil kunne gjøre større skade på mennesker i mange situasjoner, og at disse personene kan befinne seg overalt. Stadig mer uspesifisert og udokumentert bruk av elektronisk utstyr vil bidra til

at det å gjennomføre denne typen operasjoner uten å skade utenforstående blir vanskeligere fremover i tid.

Den som skal ta avgjørelser om anvendelse av slike komplekse og sammensatte virkemidler må være særdeles kompetent innenfor alle disse områdene for å unngå utilsiktede hendelser. Avgjørelser om bruk av jamming og mobilregulerte soner vil kreve at personer med beslutningsmyndighet til å godkjenne bruken av teknologien også har evne til:

- å vite hva som finnes av kritiske systemer innen området,
- å kunne forstå hva og hvem de påvirker,
- å forstå hvordan de påvirker personer og kritiske systemer,
- å gjøre de nødvendige vurderingene av konsekvenser selv om det er tidspress,

Av operative grunner kan det være vanskelig å gjennomføre et regime med forhåndsvarsling / godkjenning av slike tiltak. At det skal være mulig å unnlate å rapportere inn bruk av slikt utstyr er ikke bra for Forsvaret, kritiske brukere av kommunikasjon og varslingstjenester, og vil kunne gjøre analyse og etterforskning svært vanskelig. Det bør derfor stilles strenge krav til dokumentasjon av de vurderinger som ligger til grunn for beslutning om jamme-tiltak og ikke minst også en logg som viser hva som faktisk ble gjort. Dette er viktig informasjon som sikrer etterrettelighet og gjør det mulig for kontrollorganet å vurdere tiltakene i ettertid.

Med vennlig hilsen

Anders Eggen
Avdelingssjef
Cybersystemer og elektronisk krigføring